

Vreme: 15.07.2026 09:57

Medij: rts.rs

Link: <https://oko.rts.rs/ekonomija/5087604/ne-pitajte-me-o-mojim-profitima-hajde-da-pricamo-o-vasim->

Autori:

Teme: Svetska banka

Naslov: Ne pitajte me o mojim profitima, hajde da pričamo o vašim platama: Cena evropske i kineske konkurentnosti

11529

Global Inequality and More 3.0

Piše: Branko Milanović

sreda, 15. jul 2026, 09:57->13:15

Od početka osamdesetih godina profiti u zapadnim zemljama rasli su mnogo brže od dohodaka od rada. Zapadni kapitalisti, ako danas žele ozbiljno da konkurišu Kini, mogli bi da smanje sopstvene profite i time učine svoje proizvode konkurentnijim na svetskom tržištu. Umesto toga, oni odvrćaju pažnju od sopstvenih sve većih profita time što napadaju Kinu zbog tamošnjih niskih plata, koje pak povećavaju kinesku konkurentnost. To je uobičajena pojava koju je Marks uočio još pre mnogo godina: svaki kapitalista želi da radnici drugih kapitalista budu bolje plaćeni kako bi mogli da kupuju njegovu robu, ali istovremeno želi da njegovi sopstveni radnici budu plaćeni što je moguće manje. Upravo to danas radi Zapad.

Rasprava je počela tako što sam, već umoran od neprestanog francusko-nemačkog kukanja zbog kineskih trgovinskih suficita, na Tviteru napisao:

"Niko ne može ozbiljno da shvati evropske pritužbe na Kinu. Kina danas proizvodi stvari bolje i jeftinije nego Nemačka ili Francuska. Kada su Francuska i Nemačka proizvodile bolje i jeftinije od drugih, ismevale su takve žalbe. Sada gube i to im se ne dopada. Povrh svega, Evropa je do tog položaja došla eksploatacijom ostatka sveta. Kina nije."

Francusko-nemačke pritužbe na kineske subvencije, preduge radne sate i slično, podsetile su me na slične primedbe koje sam pre mnogo godina slušao u Africi, dok sam radio u Svetskoj banci. I Afrikanci su se žalili na stalne trgovinske deficite sa Evropom i govorili o nelojalnoj konkurenciji:

"Pogledajte, Evropljani imaju te svoje moderne mašine i za jedan sat proizvedu deset komada. Mi u Africi moramo da radimo deset sati da bismo proizveli istu količinu. Očigledno je da nas potiskuju cenama, da stalno beležimo trgovinske deficite i da onda moramo da se zadužujemo kod MMF-a pod užasno nepovoljnim uslovima. Mi smo za poštenu konkurenciju - ali neka se Evropljani najpre odreknu svojih novih mašina, pa da se takmičimo kao ljudi: prsa u prsa, pošteno."

Naravno, takve afričke primedbe dočekane su sa podsmehom. Francuzi i MMF su tvrdili da su to luditi, neznalice, neprijatelji produktivnosti i tehničkog napretka.

Ali sada, kada se situacija okrenula, Evropljani iznose iste takve pritužbe protiv Kine: Kinezi bi trebalo da rade manje, da mnogo manje izmišljaju nove stvari i da mnogo više plaćaju svoje radnike (na ovu poslednju tačku ću se kasnije vratiti).

Kao odgovor na moj tvit, Majkl Petis je napisao:

"Tako se slažem sa mnogo toga što Milanović govori o nejednakosti, ovde se ne slažem s njim. Mislim da meša 'efikasnu' proizvodnju sa 'konkurentnom' proizvodnjom. Kina ne mora nužno da proizvodi bolje i jeftinije od Nemačke ili Francuske, ali svoje proizvode svakako prodaje mnogo jeftinije. Razlika se ogleda i u izuzetno niskom udelu koji domaćinstva dobijaju od onoga što proizvedu i u zapanjujućem rastu

Vreme: 15.07.2026 09:57

Medij: rts.rs

Link: [https://oko.rts.rs/ekonomija/5087604/ne-pitajte-me-o-mojim-profitima-hajde-da-pricamo-o-vasim-](https://oko.rts.rs/ekonomija/5087604/ne-pitajte-me-o-mojim-profitima-hajde-da-pricamo-o-vasim-platama-hajde-da-pricamo-o-vasim-)

Autori:

Teme: Svetska banka

Naslov: Ne pitajte me o mojim profitima, hajde da pričamo o vašim platama: Cena evropske i kineske konkurentnosti

odnosa kineskog duga prema BDP-u.

To je ista strategija koju je Japan sledio osamdesetih godina. Ona ne samo što nije bila održiva već su visoki dugovi i nizak udeo potrošnje na kraju primorali Japan na izuzetno težak proces prilagođavanja.

Kada bi Nemačka i Francuska bile spremne da suzbiju rast plata (ili, što je isto, da ukinu socijalna davanja), ili kada bi bile spremne da se zadužuju u istoj meri kako bi subvencionisale konkurentnost svojih proizvođača, očigledno je da bi i francuski i nemački proizvođači mogli da prodaju svoje proizvode mnogo jeftinije na svetskim tržištima.

Ali, iako bi takve mere povećale konkurentnost njihove proizvodnje, one ne bi učinile proizvodnju ništa efikasnijom. Samo bi prebacile deo ekonomskih troškova proizvodnje na ostatak društva."

Na to sam ja odgovorio Majklu:

"Majkle, slažem se sa onim što kažeš, ali takva je priroda međunarodne konkurencije. Francuska i Nemačka ne mogu (ili ne žele) da smanje plate i zato gube tržište. Izgleda da polaziš od pretpostavke da bi svi trebalo da slede ono što Evropa radi.

Iskreno, to je isto kao da su Afrikanci govorili Francuzima: vaša konkurencija nije 'lojalna' zato što radite na modernim mašinama, a mi nemamo takve mašine.

Dakle, da - kada bi Francuska i Nemačka smanjile plate i socijalna davanja, mogle bi da konkurišu Kini. Ali evropska politika nije politika koju svi moraju da slede, niti ona sama po sebi predstavlja merilo 'poštene' politike."

Razgovor je (barem u ovoj rundi) završio Majkl:

"Da, Branko, ali pošto bi za Evropu bilo politički veoma destabilizujuće (i loše za svetsku ekonomiju) da i ona toliko smanji plate i socijalna davanja kako bi povratila konkurentnost, alternativa je da intervenišu u svojim spoljnim ekonomskim odnosima kako bi neutralisala prednost ekonomija koje se takmiče potiskivanjem dohotka domaćinstava. Na to je još Džon Robinson upozoravala.

U svetskoj ekonomiji u kojoj su neke zemlje relativno otvorene, a druge intervenišu kako bi povećale sopstvenu konkurentnost, trajni suficiti ovih drugih na kraju primoravaju prve da i same intervenišu, po cenu smanjenja svetske trgovine.

Slično je tvrdio i Mihal Kalecki. On je pokazao da, ako neka zemlja potiskuje rast zarada u odnosu na rast produktivnosti, potrošnja domaćinstava slabi. Ipak, zemlja može da održi visoku proizvodnju ako se nastali manjak potrošnje nadoknadi ili većim investicijama (kao što je bio slučaj u Kini devedesetih godina i u poslednjoj fazi stambenog balona tokom 2010-ih) ili trgovinskim suficitom.

Problem je, kako je Kalecki primetio, što takav model funkcioniše samo ako ga primenjuju neke zemlje, a ne sve. U uslovima otvorene trgovine, ako su moje plate niže (u odnosu na produktivnost) nego tvoje, moji proizvodi će biti konkurentniji i ja mogu brže da rastem preuzimajući deo tvoje tražnje, ostavljajući tebi izbor da ili ubrzaš rast ili podstakneš domaću tražnju većim zaduživanjem. Ali to funkcioniše samo dok ti ne sniziš svoje plate u odnosu na svoju produktivnost. Ako to učinimo obojica, svi smo na gubitku, jer, kako je tvrdio Kalecki, upravo zarade pokreću tražnju, a tražnja potom pokreće profite preduzeća i privredni rast.

Ključna stvar je sledeća: ako neka zemlja može da snizi cene svojih industrijskih proizvoda tako što će potiskivati zarade i subvencionisati proizvodnju, onda te niže cene nisu dokaz veće efikasnosti. One su pre svega dokaz u kojoj meri radnici i finansijski sistem te cene subvencionišu.

S druge strane, ako su - u skladu sa principom komparativne prednosti - neki njeni proizvodi relativno jeftiniji, a drugi relativno skuplji, pa se takvi proizvodi razmenjuju u trgovini, onda se može tvrditi da je ta zemlja efikasnija u proizvodnji prvih, a njen trgovinski partner u proizvodnji drugih."

Sada dolazimo do najzanimljivijeg dela.

Veliki sam poštovalac knjige Meta Klajna i Majkla Petisa Trgovinski ratovi su klasni ratovi (Trade Wars Are Class Wars). O njoj vrlo pohvalno pišem i u svojoj knjizi Velika globalna transformacija. Njihovo objašnjenje zašto kineska državna preduzeća moraju da "potiskuju" zarade i održavaju velike trgovinske suficite smatram veoma uverljivim. To je objašnjenje iz ugla političke ekonomije: Kini su potrebni veliki zadržani profiti državnih preduzeća kako bi usmeravala domaću proizvodnju i inovacije u željenom pravcu ili, iz političkih i ekonomskih razloga, investirala te profite u inostranstvu. Zbog toga ona strukturno teži trgovinskim suficitima jer, kako Petis kaže, "potiskuje plate".

Ali ovde se javlja nekoliko problema.

Šta zapravo znači "potiskivati" plate? Postoji li neki nivo plata za koji možemo da odlučimo da bi trebalo da važi za Kinu? A ako možemo da ga odredimo za Kinu, možemo li onda da odredimo i koja je "ispravna" plata u Francuskoj?

Vreme: 15.07.2026 09:57

Medij: rts.rs

Link: <https://oko.rts.rs/ekonomija/5087604/ne-pitajte-me-o-mojim-profitima-hajde-da-pricamo-o-vasim->

Autori:

Teme: Svetska banka

Naslov: Ne pitajte me o mojim profitima, hajde da pričamo o vašim platama: Cena evropske i kineske konkurentnosti

Problem je jednostavan: francuske plate (naročito ako se uračunaju socijalna davanja i mali broj radnih dana) relativno su visoke - francuski BDP po stanovniku je takođe znatno veći od kineskog - a Francuzi se onda žale da su kineske plate suviše niske.

Pritom, upravo Francuzi sebi pripisuju pravo da odlučuju da li su kineske zarade preniske ili previsoke.

Ali sistem koji može da "potiskuje" plate predstavlja strukturnu prednost na koju se može gledati kao na bilo koju drugu "normalnu" prednost u međunarodnoj trgovini. Ako imate bolju mašinu od konkurenta ili jeftiniji pristup resursima, to je vaša strukturna, komparativna ili čak i apsolutna prednost. Isto tako, ako možete da vodite privredu sa nižim platama od konkurenta, i to je strukturna prednost. U tome nema ničeg nepravednog.

To je uobičajena pojava koju je Marks uočio još pre mnogo godina: svaki kapitalista želi da radnici drugih kapitalista budu bolje plaćeni kako bi mogli da kupuju njegovu robu, ali istovremeno želi da njegovi sopstveni radnici budu plaćeni što je moguće manje. Upravo to danas radi Zapad. Finansijske novine iz Londona i Njujorka, koje se kod kuće protive svakom poboljšanju položaja radnika, pune su tekstova u kojima pozivaju Kinu da "olabavi pritisak na zarade" i uvede izdašnija socijalna davanja. Odjednom su Financial Times i Wall Street Journal prepuni brige za dobrobit kineskih radnika.

Štaviše, i što je veoma važno, podjednako se može tvrditi da je i Zapad "potiskivao" plate. Ispod je čuveni grafikon koji pokazuje razdvajanje kretanja proizvodnje po radniku (tamnoplava linija) i zarade po radniku (svetloplava linija).

To je samo drugi način da se kaže da su, od početka osamdesetih godina, profiti u zapadnim zemljama rasli mnogo brže od dohodaka od rada. Ne samo da se i to može podvesti pod pojam potiskivanja plata, već bi rasprava mogla - i trebalo bi - da se okrene u drugom smeru: zašto zapadni kapitalisti, ako zaista žele ozbiljno da konkurišu Kini, jednostavno ne smanje sopstvene profite i time ne učine svoje proizvode konkurentnijim? Ali ne - oni o svojim profitima ne vole da govore; zato veoma rado govore o tuđim platama.

Adam Smit je to veoma dobro formulisao još pre 250 godina:

"Naši trgovci i vlasnici manufaktura mnogo se žale na štetne posledice visokih nadnica, tvrdeći da one povećavaju cenu robe i tako smanjuju njenu prodaju, kako u zemlji tako i u inostranstvu. O štetnim posledicama visokih profita ne govore ništa."

(Bogatstvo naroda, knjiga I, glava 9, "O profitu na kapital")

Suština problema je vrlo jednostavna. Decentralizovani zapadni kapitalisti uspevali su četrdeset godina da pritiskaju domaću radnu snagu i ostvaruju ogromne profite. Ali sada su se suočili sa centralizovanim kapitalistom (što je, u suštini, kineska država), koji je još efikasniji u obuzdavanju rasta plata i povećanju produktivnosti. Taj centralizovani kapitalista sada potiskuje decentralizovane zapadne kapitaliste sa tržišta. Zato ovi drugi moraju da okrenu i nebo i zemlju kako bi sprečili da centralizovani kapitalista pobedi. Ali sve to moraju da rade, a da pritom nijednom ne pomenu ulogu koju u svemu tome imaju njihovi sopstveni profiti.

P.S. Zanimljivo je da sam iste večeri, kada smo Majkl Petis i ja vodili ovu raspravu, na američkom javnom radiju NPR slušao prilično površnu debatu između senatora Morena i još jednog gospodina, koautora zakonskog predloga kojim bi se zabranio uvoz kineskih vozila i pojedinih komponenti za njih u Sjedinjene Države. Činjenica da je rasprava organizovana pod okriljem "American Enterprise Institute" praktično je garantovala da se pitanje visokih profita, zbog kojih mnogi američki proizvodi nisu konkurentni, uopšte neće ni pomenuti. A kako bi se i moglo pomenuti, kada upravo ti isti američki kapitalisti, koji ostvaruju ogromne profite, ujedno finansiraju izborne kampanje američkih političara?

